

Ruinowe skałki fliszowe w okolicy Krzeszowa

Wies Krzeszów leży pomiędzy dwoma wzgórzami Harańczykową (620 m n. p. m.) i Zurawicą (734 m n. p. m.) interesującymi z uwagi na występujące tu naturalne formy skalne. Pasma Harańczykowa pod względem geologicznym wiąże się z Beskidem Małym jako część składowa dużej jednostki tektoniczno-facjalnej zwanej płaszczowiną (serią) śląską. Położona dalej na południe Zurawica należy już do płaszczowiny (serii) magurskiej. Fliszowe utwory tej płaszczowiny budują w rejonie Suchoj zachodnią część Beskidu Wyspowego (Koskowa Góra, Parszywka), pasmo Jalowca, a dalej na południe masyw Babiej Góry. Granica tektoniczna między płaszczowiną śląską a płaszczowiną magurską przebiega przez najbliższe okolice Krzeszowa.

Ryc. 1. Ruinowa skałka na Harańczykowej

Fot. Z. Alexandrowiczowa

Grupa skałek na Zurawicy została opisana przez J. Dudziaka¹. Są to formy różnej wielkości zbudowane z piaskowców ciężkowickich serii magurskiej. Spośród wszystkich skałek Beskidu Małego są one najbardziej narażone na zniszczenie przez okoliczną ludność. Projektuje się tu utworzenie rezerwatu skalnego.

¹ J. Dudziak: „Skałki piaskowcowe na Zurawicy w Beskidzie Małym. Wszechświat Z. 4/1962.

Drugim obiektem skałkowym w południowo-wschodniej części Beskidu Małego jest wzgórze Harańczykowa o bardzo charakterystycznym wydłużonym, łagodnym grzbiecie rozciągającym się z południowego zachodu na północny wschód. Zbudowany jest on z utworów fliszowych serii śląskiej. Wzdłuż szczytowej partii wzgórz od jego północno-zachodniej strony ciągnie się pas skałek niewielkich, ale bardzo malowniczych, w postaci progów wysokości kilku metrów (ryc. 1). Odslaniają się one wśród lasu o bujnym podszyciu. Występy skalne tworzą wychodnie ławic piaskowców i zlepieńców paleogeńskich warstw ciężkowiłkich pochylone około 40° na SE, a zatem w kierunku przeciwnym do stoku. Profil każdej skałki jest nierówny, wymodelowany dzięki procesom wietrzenia. Większą odporność na te czynniki wykazują piaskowce, natomiast zlepieńce mają strukturę mniej spoiwą. Ponadto poszczególne progi skalne są rozczłonkowane licznymi poprzecznymi szczelinami, często rozszerzonymi głównie dzięki wnikającym w nie korzeniom drzew. Współdziałanie fizykochemicznych czynników wietrzenia i erozji z procesami biologicznymi doprowadziło tu do powstania skałek ruinowych.

Zofia Alexandrowiczowa

OCHRONA PRZYRODY ZA GRANICĄ

Ochrona czystości powietrza w Związku Radzieckim

Walkę o czystość atmosfery rozpoczęto w Związku Radzieckim w roku 1935 i wznowiono ją po przerwie wojennej w 1945 roku. W tym okresie wydano szereg zarządzeń dotyczących ochrony sanitarnej powietrza atmosferycznego, jednakże na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż w roku 1958 wprowadzono pierwsze na świecie normy dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń powietrza. Normy te obejmowały 30 różnych rodzajów zanieczyszczeń, dla których zostały określone dopuszczalne jednorazowe i średniodobowe stężenia.

Drugim ważnym osiągnięciem w dziedzinie ochrony atmosfery było włączenie, również po raz pierwszy w świecie, do ustawodawstwa z zakresu ochrony przyrody także ochrony powietrza. W wydanej w 1960 roku ustawie o ochronie przyrody w Związku Radzieckim, rozdział siódmy poświęcony jest ochronie powietrza, które obok wody i gleby zostało ujęte w jeden dział, tzw. sanitarnej ochrony przyrody (Kazancev, Kołotinska 1962). Nazwa ta wydaje się o tyle słuszna, że wskazuje na najważniejszy cel, jakim jest ochrona przyrody dla człowieka, przede wszystkim dla jego zdrowia.

W myśl ustawy należy stosować takie procesy technologiczne, które zapewniają maksymalne wykorzystanie surowca i paliwa oraz ograniczają emisję szkodliwych substancji do atmosfery. W przypadkach, w których nie można ulepszyć procesów technologicznych, należy instalować odpowiednie urządzenia zatrzymujące pył i oczyszczające gazy, a tym samym pozwalające wylapać cenne surowce przemysłowe, rozpraszane wraz z dymem w powietrzu, dla ich dalszego wykorzystania w przemyśle.

Następnie ustawa zabrania zatwierdzania projektów budowy, przebudowy i adaptacji zakładów przemysłowych, w których nie przewidziano urządzeń do odpylania spalin. Również nowe zakłady przemysłowe